

F. TIMES TÜRKİYE ÖZEL EKİ(*)

F.Times gazetesi, 29 Kasım tarihinde Türkiye'ye ilişkin özel bir ek yayımladı. Ekte;

- **Türkiye'de problemlili bankacılık sektörünün onarıldığı ve ekonomik istikrarın sağlandığı,**
 - **Türkiye ve AB'nin karşılıklı olarak birbirine bağımlı hale geldiği ve AB sürecinin başarı ile sürdürüldüğü,**
 - **Yabancı bankalar ve emlakçıların yatırım için Türkiye'ye gelmeye başladığı,**
 - **Ak Partinin ekonomi ve AB konusundaki performansının içeride ve dışarıda bir çok kesimi şaşırttığı, kayda değer bir alternatifinin olmaması nedeniyle eğer yarın seçim olsa Ak Partinin seçimi çoğunlukla kazanabileceği,**
 - **Büyük şehirlere göçün Türk toplumunun yapısını belirlemeye devam ettiği**
- belirtilmektedir.**

*29 Kasım 2005 Tarihli Financial Times gazetesinin Türkiye özel ekinden Daire Başkanı Pınar Önerürk ve Mütercim Nil Karaca tarafından özetlenmiştir.

Türkiye hiç kimsenin küreselleşmeyi duymadığı bir dünyada küresel pazarın keşişen yolları üzerinde idi. Şimdi de ülke 2000 ve 2001 yıllarında geçirdiği krizden IMF yardımı ile çıktı ve ekonomide istikrar dönemi yaşanmaya başladı. Kökleri politik İslamda olan Recep Tayyip Erdoğan hükümeti 3 yıldır iş başında IMF'le anlaşmayı sürdürüp ekonomiyi istikrara kavuşturduğu gibi AB'ye giriş sürecini de başarı ile yürüttü. Şaşırtıcı olan liberal değişikliklerin muhafazakar bir yönetimin iş başına gelmesinden sonra gerçekleşmesi oldu. Beş yıl önce yaşanan krizin ardından bankacılık sektörü de bir yeniden yapılanma dönemine girdi. Devlet bankalarının sektördeki payı azalırken özel bankaların payı yüzde 14'lere doğru yükseldi. Emlak piyasası canlandı. Yabancılar bankacılık sektöründen sonra emlak piyasasında da önemli yatırımlar gerçekleştirdi. Mortgage yasasının çıkması ile şehirlerdeki konut sorununa daha radikal çözümler bulunması doğrultusunda önemli bir adım atılmış olacak.

Kendisi İle Barışık Bir Ülke

İstanbul'da yüzyıllardır Türklerle Avrupalıların iş yaptığı muhteşem kapalı çarşı üzerinde son birkaç haftadır Avrupa Birliği bayrağı dalgalanıyor. AB'nin mavi zemin üzerine altın yıldızları olan bayrağı, Türklerin kırmızı renkli çok özel hilalinin ve yıldızlarının bulunduğu bayrakları ile öyle yakın ki rüzgarda bir birine değişiyor gibi görünüyor.

Burada halı mağazaları, kuyumcular, deri ve baharat satan çok sayıda mağaza arasında ziyaretçiler yanlış anlaşılmuş bir ülkenin asıl, fakat bazen gizli yanını ve ticaretçi bir ülke olarak tarihini keşfedebilir. Hiç kimsenin henüz küreselleşmeyi duymadığı bir dünyada bu ülke küresel pazarın keşişen yolları üzerinde idi. Kapalı çarşı 1461'de Kristof Kolomb'un Amerika'yı keşfetmesinden ve İngiltere'nin kapitalizmi icat etmesinden önce İstanbul'un Sultanahmet semtinde kuruldu.

Bu ayın ilk günlerinde AB'nin çok az dikkat edilen deklarasyonunda Türkiye'nin bir piyasa ekonomisi olduğu ifade ediliyordu. İki bayrağın yakınlığı sembolik. **Türkiye ve AB her iki tarafın da önceden tahmin edemeyeceği gizemli bir şekilde birbirine bağlanmış durumda.** Uzun bir zaman alacağı tahmin edilen üyelik sürecinde hem Türkiye hem AB karar aşamasında, bir yol ağzında. Bu da her iki taraf için etkileşimi rahatsız bir hale getirecek.

Dışişleri Bakanı Abdullah Gül bu sürecin bir transformasyon süreci olduğunu ifade ediyor ve nihai amaçlarının Türkiye'nin değişimi olduğunu söylüyor. Transformasyon gayet iyi gidiyor. Kökleri politik İslam'a dayanan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan hükümeti 3 yıldır iş başında. Bu süre içinde iki önemli başarısı oldu: IMF'in yardımı ile Türkiye ekonomisinin istikrarını ve iyileşmesini sağladı ve AB'ye giriş sürecini başarı ile yürüttü. **Her iki uygulama da Adalet ve Kalkınma Partisinin iktidara geldiği Kasım 2002'de çok uzak görünüyordu.**

Türkiye'de refah, daha ziyade Batı illerinde olmakla birlikte, artıyor. Yatırımcılar Türkiye'ye akın ediyor. Medya canlılığını sürdürüyor. Son birkaç yıldır bütün haber kanallarının Türkiye'ye gelmesi televizyonları ülkenin tartışma platformu haline getirdi. Aynı zamanda politik elit ve silahlı kuvvetler, hükümetin AB konusundaki iyi niyetini kabul etmiş görünüyor. Silahlı kuvvetlerin politikadaki rolünü sınırlayan anayasa değişiklikleri, Genel Kurmay Başkanı Hilmi Özkök tarafından yönetilen generallerin fazla bir itirazı olmadan kabul edildi.

Öte yandan bazı çevrelerin hükümetin Türkiye'nin laik yapısını değiştireceğine dair korkuları devam ediyor. Türkler, eğer kendileri için faydalı olacağına inanmasalardı anayasal, politik, ekonomik ve sosyal reformları kabul etmezlerdi. Bununla birlikte [bugünün Türkiye'sinde bir paradoks var. Liberal değişiklikler muhafazakar bir yönetimin iş başına gelmesinden sonra gerçekleştirildi.](#) Nüfusunun büyük bir çoğunluğu Müslüman olan bu ülkede. Erdoğan açıkça dindar bir Müslüman lider. Aynı zamanda yabancı bir dil konuşmayan ve Başbakan olmadan önce hiçbir Avrupalı liderle karşılaşmamış bir politikacı.

En çok oy aldığı kesim büyük şehirlerin dışında yaşayan ve Türk toplumunun, İslami geleneği yansıtmamasını isteyen; daha laik ve hatta daha demokratik olmak istemeyen kesim. Erdoğan bazen 1980'lerin sonundaki reformist Başbakan Turgut Özal'a benzetiliyor. Bununla birlikte şahsiyetleri oldukça farklı,

Politik danışmanlık şirketi sahibi olan ve Özal'ı iyi tanıyan Erhan Göksel, Özal'ın hem rakı içtiğini, hem cuma günleri camiye gittiğini hem de dans ettiğini; Türk halkının da yüzde 80'inini böyle yaşadığını anlatıyor. Ancak bütün popüleritesine rağmen Erdoğan'ın bu yönünün eksik olduğunu ifade ediyor.

Hükümet Parlamenteoda çoğunluğa sahip fakat, zaman zaman erken genel seçim yapılacağına dair spekülasyonlar oluyor. Erdoğan, normal süresinin dolacağı 2007'den önce bir seçim olmayacağını ısrarla söylüyor. Eğer yarın seçim olsa, kaydedeğer bir alternatifi olmadığı için yeni baştan çoğunlukla kazanabilecek. Bununla birlikte mevcut hükümetin akıbetine karar vermek açısından önümüzdeki yıl çok önemli olacak.

Özellikle Kıbrıs meselesi, AB'ye giriş süreci ve kendi partisindeki muhafazakarlara taviz vermekteki başarısızlığı yüzünden başbakan üzerindeki baskılar artabilir. Kürtlerin bulunduğu güney doğu bölgesinde yine huzursuzluk artıyor. Bu hükümetin de kendinden öncekiler gibi bu çok önemli sorun hakkında yeni bir düşüncesi yok gibi görünüyor.

Ekonomi

Enflasyon Kontrol Altına Alınınca Ekonomi İstikrara Kavuştu.

Ülke 2000 ve 2001 yıllarındaki iki mali ve politik krizden IMF'in yardımı ile çıkınca ekonomi, 20 yıldır görülmemiş bir istikrar dönemi yaşamaya başladı. Merkez Bankası bağımsız hale getirildi, enflasyon dizginlendi, faiz oranları düşüyor ihracat güçlü ve verimlilik artıyor.

Ülkenin problemleri bankacılık sistemi de onarılmaya aşamasında. Her şeye rağmen faturanın büyük çoğunluğunu vergi mükellefleri ödüyor. Aynı zamanda güvenli bir işi olanlar için gelirler artıyor. Ankara ve İstanbul caddelerinde pahalı yeni arabalar boy gösteriyor. Kredi maliyetlerinin düşmesi sonucu tüketim maddeleri market raflarını dolduruyor ve bir çok şehirde inşaat patlaması yaşanıyor.

Bunların tümünün Kasım 2002'de iktidara gelen Adalet ve Kalkınma Partisi'ne (AKP) mal edilip edilemeyeceği tartışılabilir. Parti Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ve ekibinin iş hayatı deneyimi olmasına rağmen ekonomi yönetiminde deneyimleri az. Bununla birlikte parti bir önceki hükümet ve IMF tarafından oluşturulan iyileştirme planına sadık kaldı. Sağduyulu ekonomiye bu bağlılık, İstanbul'da esasen partinin doğal destekçisi olmayan işadamlarından övgü aldı.

Nasıl ki AKP kendinden önceki hükümetlerden daha Avrupa yanlısı çıkıp Avrupalıları şaşırttı ise, ekonomik performansı da Türklerden bir çoğunu hatta bazı parti üyelerini bile şaşırttı.

İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Başkanı Osman Birsen “Bu hükümet için IMF ile yaşamak kolay değil. Fakat bir uzlaşma ortamı yarattıkları görülüyor” dedi. IMF ile mevcut 10 milyar dolarlık Stand-By anlaşması Mayıs 2008’de sona eriyor. IMF ile yapılan müzakereleri yürütmekte olan Hazine Bakanı Ali Babacan, bunun son anlaşma olacağını söylüyor. Şimdi sorun anlaşma bitince yumuşak bir iniş olup olmayacağı

Şimdi Türkiye ekonomisi normalleşme yolunda olduğundan, bu çok fazla önemli olmayabilir. Fakat Merkez Bankası Başkanı Süreyya Serdengeçti henüz o aşamada olmadıklarını söylüyor. Serdengeçti son beyanatında “Biz hala sürdürülebilir ekonomik büyüme arayışı içindeyiz” diyor.

GSYİH 2004 yılında 8.9 büyüme gösterdi ve muhtemelen 2005 yılında yüzde 5 büyüyecek. Bu rakamlar çok etkileyici, fakat sürdürülebilir olamayacak kadar farklı. Serdengeçti Türkiye’nin AB’ye üye olmayı başarıp başaramayacağını belirleme konusunda en önemli ölçütün sürdürülebilir ekonomik büyüme olduğuna inanıyor.

Ülke, üyelik için gerekli bütün politik kıstasları yerine getirmiş olsa bile; büyük kesimi yoksul, yüksek işsizlik oranlarına sahip, büyük ve verimsiz tarım sektörü olan ekonomik açıdan istikrarsız bir ülke görüntüsünü aşacak şekilde hızlı ve sürdürülebilir bir büyüme kaydetmedikçe şüpheli Avrupalıları tam olarak ikna edemez.

Serdengeçti, “Türkiye’nin sürdürülebilir büyüme oranının ne olduğunu bilirsek AB ile ilgili olarak bizi nelerin beklediğini de tahmin edebiliriz” diyor. Bu yüzden sosyal güvenlik ve emeklilik sistemleri ile ilgili olan tedbirler dahil yapısal reform sürecine devam etmenin önemli olduğunu ifade ediyor.

Türkiye’deki işgücü piyasasının en önemli yapısal bozukluklarından biri insanların 40’lı yaşlarının başında tüm haklarını alarak emekli olabilmeleri. Bu değiştirildi, ancak buna rağmen gelecek için ödenemeyecek emekli borçları problemine sebebiyet verebilir. Serdengeçti Türkiye’nin sosyal güvenlik sisteminde reform gerçekleştirememesi halinde bir aşamada önemli problemlerle karşılaşacağını gayet açık olduğunu ifade ediyor. Görünen o ki azar azar emekli ikramiyeleri ödemek gerekebilecek.

Türkiye’nin diğer bir önemli ihtiyacı, özellikle istihdam yaratacak nitelikte yabancı doğrudan yatırımlar. Türkiye için bu yıl, yabancı doğrudan yatırımlar açısından bereketli bir yıl oldu. Maliye Bakanlığı verilerine göre bu yıl, son 10 yılın toplamından daha çok yabancı doğrudan yatırım yapıldı. İşlemleri tamamlanan ve yeni açıklanan yatırım tutarı 10 milyar dolar. Hem özelleştirme hem de bankacılık sistemi reformu, Türkiye’ye her zamankinden çok sermaye gelmesini sağladı. En önemli satış, Türk Telekom ve bankacılık sektöründen iki büyük anlaşma oldu.

Türkiye’nin resmi işsizlik oranı yaklaşık yüzde 14 fakat bu rakamlar, bölgelerarası farklılıkları gizliyor. Kırsal alanlarda özellikle de Doğu ve Güney Doğu da uzun dönemli işsizlik kronik bir problem. Yine de gözlemciler, yabancı doğrudan yatırım akımlarının nihai

olarak cesaretlendirilmesi gerektiği görüşünde. Bu yatırımların gelecekte daha verimli yatırımlara yol açacağı ifade ediliyor.

Türkiye'nin mali gücü konusunda en büyük endişe kaynağı olan cari işlemler açığını kapatmak için de yabancı doğrudan yatırımlara ihtiyacı var. Açık 2005'de GSYİH'nın yüzde 6.3'ü olabilir ve 2006'da muhtemelen biraz azalır.

Bank Avustria Creditanstalt'dan kıdemli ekonomist Simon Quijana Evans, Türkiye'nin cari açığının piyasaların ve kredi derecelendirme kuruluşlarının en önemli endişe kaynağı olduğuna dikkat çekiyor. Evans, bu açığı yönetilebilir halde tutmak için yabancı doğrudan yatırımların yapısal reformlarla ve yatırım altyapısı ile birlikte sürdürülmesi gerektiğini belirtiyor.

Türkiye'de önceki krizler en azından kısmen kamu açıklarındaki artış ve liranın değişken olmasından çıktı. Evans bu gün durumun daha önceki krizlerle karşılaştırılabilir nitelikte olmadığını ifade ediyor. Şimdi Türkiye'de güçlü bir ekonomik verimlilik artışı, daha çok yabancı doğrudan ve portföy yatırımı olduğunu, devlet harcamalarının ve enflasyonun kontrol altına alındığını bütün bunlarında Türkiye'de yatırımın risk faktörünü azalttığına dikkat çekiyor.

BANKACILIK

Sektör Problemlerini Çözdükçe Yabancılar Gözlerini Türk Piyasasına Çevirdi.

Ankara bu ay devlet bankalarının sektöründeki payını azaltmak için önemli bir adım attı. Şimdiki durumda bankacılık sektöründe devletin payı yüzde 30; devlet Vakıfbank'ı halka arz ederek hemen hemen üçte ikisi yabancı kurumsal yatırımcılardan gelmek üzere 1 milyar dolar para topladı.

Vakıfbank, Türkiye'nin dördüncü büyük bankası. 18 Kasım tarihi itibarıyla bankanın yüzde 22'sine ait hisse senetleri İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem görmeye başladı. Geri kalan kısmı devlete ait Vakıflar Genel Müdürlüğüne kontrol edilmekte. Türkiye halka açılmayı, IMF'e verdiği sözün bir parçası olarak gerçekleştirdi.

Bankalar Birliği Başkanı Ersin Özince bankacılık sektöründe problemlerin devam ettiğini, ancak bu problemlerin çoğunlukla küçük problemler olduğunu, yabancı bankaların bu problemlerin yakında çözümleneceğine inandığını söyledi. Aynı zamanda piyasa değeri açısından ülkenin en büyük özel bankası olan İş Bankasının da yöneticisi olan Özince, yabancı bankaların bu sebeple Türkiye piyasasına girmekte isteksizlik göstermediğini ifade etti. Yıl başından bugüne kadar yabancı bankalar Türk Bankacılık varlıklarına 6 milyar dolarlık harcama yaptı ya da harcama yapmayı taahhüt etti.

En son işlem Ağustos ayı sonunda General Electric tüketici finansmanı bölümünün, Türkiye'nin üçüncü büyük bankası olan Garanti Bankasının yüzde 25'i için yaptığı 1.8 milyar dolarlık ödeme idi.

Bu işlemi, Türkiye'nin ilk dört bankasından biri olan Yapı Kredi Bankasının (YKP) yüzde 57.4 ile kontrol etme ayrıcalığı da sağlayan 1.5 milyar dolarlık hissesini İtalyan UniCredito ile Koçbank'ın ortaklaşa alması takip etti.

Ağustos ayında Belçika'nın Fortis Bankası medya ve enerji sektöründe faaliyet gösteren Doğan grubundan 987 milyon euroya Dış Ticaret Bankasını (Dışbank) satın aldı. Yine Ağustos ayında Hollandalı Kooperatifler Bankası Rabobank küçük bir banka olan Şekerbank'ın çoğunluk hissesini 1.8 milyar dolara almak için anlaştı. BNP Paribas orta ölçekli bir banka olan Türk Ekonomi Bankası'nın (TEB) hisselerinin yüzde 50'sini alarak Türkiye'deki yatırımlarına başladı.

Son mali veriler bu satışların ne kadar yerinde olduğunu gösteriyor. Birçok Türk Bankası bu yılın ilk 9 ayında karlarında güçlü bir büyüme kaydettiğini açıkladı. Bankacılık sektörü hukuki ve mali bir dizi reform geçirdikten sonra, mali hizmet şirketleri de kendilerini Türkiye pazarından yararlanmak için iyi bir konumda buldular.

İş Bankası net karının ilk üç çeyrekte yüzde 32 artarak 523 milyon dolara ulaştığını açıkladı. İş Bankası "CEO'su Ersin Özince bankacılık sektöründe bir konsolidasyon (yeniden yapılanma) ve konsantrasyon dalgası yaşadıklarını ve son beş yılda beş kat büyüdüklerini ifade etti. Bankanın pazar payı açısından da büyümesi çok görkemli oldu. Özince piyasadaki çarpıklıklardan kurtulurken bilançolarının rekor düzeylere ulaştığını açıkladı.

Türkiye 5 yıl önce çok tahripkar bir mali kriz yaşadı. Bu da ülkeyi modern tarihinde görülen en büyük resesyona sürükledi. Bankacılık sektöründe bankaların batmasına sebep olan likidite açığını reformlar izledi.

Ankara devlet bankalarını yeniden yapılandırdı. Ticari bankalar için rezerv/varlık oranını sıkıştırdı; batan bankaları hızla sattı; ve bağımsız bir denetleme kurulu olan Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulunu oluşturdu. Reform süreci şimdi tamamlanmış gibi görünüyor. Böylece sektör yeni satın alma ve birleşmelerle yeni bir yeniden yapılanma dönemine hazır hale gelmiş bulunuyor. Ersin Özince Türkiye'nin şimdi Avrupa ülkelerinden daha sıkı bankacılık mevzuatı olduğunu belirtiyor.

Özince, 30 yıldır ilk kez İş Bankasının bağımsız kredi derecelendirme kuruluşlarından, uluslararası piyasalardan, Türkiye'nin notunun üstünde bir not aldığına dikkat çekiyor.

Avrupa Birliği'nin mali kurumu Avrupa Yatırım Bankası (EIB) Türkiye'ye verdiği krediyi artırıyor ve İstanbul'da bir şube açmayı düşündüğünü açıklıyor. Bu ay Avrupa Komisyonunun yayınladığı ilerleme raporunda "işleyen bir piyasa ekonomisi" olarak nitelendirilen Türkiye'nin, mali sektörünün olgunlaşmasının bir işareti olarak Avrupa Yatırım Bankası, hazine garantisi olmadan cam üreticisi Şişe Cam'a 60 milyon euro kaynak (finansman) sağladı. Bankanın Lüksemburg'daki merkezinde bölüm başkan yardımcısı olan Hakan Lucius "Bu bizim Türkiye'ye devlet garantisi olmadan verdiğimiz ilk borçtur; sadece şirkete değil ülkeye olan güvenin göstergesidir" dedi. UniCredit, Fortis ve General Elektrik anlaşmalarının ardından Türk bankacılık sistemi içinde yabancı bankaların payı yıl sonuna doğru yüzde 14 olacaktır.

Önümüzdeki birkaç yıl içinde Türkiye'de bankacılık sektörü içinde yabancı bankaların payının Doğu Avrupa ülkelerinde olduğu gibi yüzde 70'lere ulaşması pek olası değil. Ancak orta ölçekli bir banka olan Bank Europa'nın CEO'su Cüneyt Genç bu payın önümüzdeki yıllarda yüzde 40 oranına yükselebileceğini düşünüyor. Türkiye Merkez Bankası'nın bir raporu, bütün sektörlerde yabancı doğrudan yatırım akımını artırmanın ekonomiyi istikrara kavuşturmaya yardımcı olması gerektiğini belirtiyor.

Emlak Piyasası

Son günlerde Türkiye’de konut ve ticari emlak piyasası oldukça hareketli. Bankacılık sektöründeki sorunların giderilmiş olması nedeniyle yabancı bankalar ülkeye akın ederken bir yandan da AB ile üyelik müzakerelerinin başlaması nedeniyle yabancı alıcıların ilgisi sözkonusu.

Bu ay Jones Lang LaSalle emlak şirketi, İstanbul merkezli Türk şirketi Pega ile ortaklık kurmaya karar verdi. J.L LaSalle Başkan Yardımcısı John Harris, Türkiye’deki müşterilerinin Batı Avrupa’dan daha hızlı artmakta olduğunu açıkladı. Harris, yükselen piyasaların Cisco gibi kurumsal müşterileri açısından cazip olması nedeniyle Fas, Mısır ve Türkiye gibi ülkelerde iş yapmayı tercih ettiklerini kayd ediyor.

İstanbul, 12 milyon nüfusuyla, ülkenin en hızlı büyüyen emlak piyasasına sahip. Piyasada daha çok perakende ve çok amaçlı kullanıma yönelik projeler mevcut. Geçtiğimiz ay İstanbul Şişli’de açılan 120.000 metrekare büyüklüğündeki Cevahir süper alışveriş merkezi, Avrupa’nın ikinci büyük alışveriş merkezi durumunda.

Şehrin en önemli bölgeleri, İstanbul Büyükşehir Belediyesinin kontrolünde. Belediyenin şimdiki projesi, Dubai Holding partnerliğinde 500 milyon dolarlık Dubai Kuleleri. Eski İstanbul Belediye Başkanı olan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, bölgedeki petrodolarları çekmek için körfez ülkelerine birçok ziyaret gerçekleştirdi.

Dubai Kuleleri, İstanbul Belediyesi ve Arap grubu Dubai Holding arasındaki 5 milyar dolarlık yatırım planının ilk projesi. Ancak proje, farklı eleştirilere hedef oldu. Kimileri kulelerin “İstanbul kuleleri” olarak adlandırılması gerektiğini ileri sürerken kimileri de anlaşmaya ilişkin ihalenin açık olmamasını eleştiriyor.

Ülke ekonomisinde istikrarın sağlanarak enflasyonun kontrol altına alınması, büyük konut projelerinin de önünü açtı. İstanbul Maslak’taki “Masshattan Projesi” her biri 33 katlı 10 kuleden oluşuyor.

Kasım ortalarında İstanbul’da gerçekleşen konut finansmanı konferansının katılımcıları, Türk konut piyasasının, hükümetin bu alandaki yasal çerçeve oluşturma çabalarıyla orantılı olarak büyümekte olduğunu kayd ettiler.

Şehirleşme ve Konut Edindirme

Türkiye’de özellikle ülkenin batısında olmak üzere büyük şehirlerin etrafı, gecekondularla mahalleleriyle çevrili durumdadır. Bu mahallelerde genellikle köylerden şehirlere göç eden insanlar yaşamaktadır. Bu insanların bir kısmı daha iyi bir yaşam kurma hayalleriyle şehirlere gelirken Kürtlerde olduğu gibi siyasi ve etnik sorunlardan uzaklaşmak için şehirlere yöneliyorlar.

Göç, son elli yıldır Türk toplum yapısını belirleyen en önemli faktör olmuştur. Elli yıl önce 1 milyon olan İstanbul nüfusu, bugün en az 12 milyona ulaştı. Nüfusu yaklaşık 4 milyon olan başkent Ankara’da da nüfusun yarıdan fazlası, imarsız alanlarda ve gecekondularda yaşamakta. Toplu Konut İdaresi Başkanlığı yetkilileri, 72 milyonluk Türk nüfusunun yüzde 70’inin şehirlerde yaşamakta olduğunu kaydediyorlar. Bu durum, **konut edindirmeyi ülke kalkınması açısından önemli bir gündem maddesi haline getirmektedir.**

Özellikle ülkede en fazla göç çeken Ankara, İstanbul ve İzmir gibi büyük şehirler açısından gecekondulaşma ciddi bir sorun oluşturmaktadır. Gecekondu mahalleleri, sağlıksız ve illegal olmasının yanısıra görüntü kirliliğine yol açmaktadır. Ancak yine de bu bölgeler, elektrik, su, kanalizasyon gibi altyapı unsurlarının yanısıra kimilerinde okul bile olması nedeniyle Kahire veya Yeni Delhi gibi şehirlerde görünenlerden daha iyi durumdadır. Yine de şehirlerin etrafını sarmakta olan gecekondulara yerel idarelerin bulduğu çözümler uzun soluklu olmadığından 1984 yılında kurulan Toplu Konut İdaresi Başkanlığı konuya el atmış bulunmaktadır. İnsanları gecekondu mahallerinden çıkarıp şehir tarzı konutlara taşımak amacıyla kurulan bu idare, hedefini gerçekleştirmek için orta ve düşük gelirli ailelere sosyal konut sağlamakta, ayrıca kendi evlerini inşa etmek isteyenlere de düşük faizle konut kredisi vermektedir.

Vatandaşların konut ihtiyacının karşılanması konusunda atılan bir önemli adım da Ocak ayında yürürlüğe girecek olan mortgage yasağı olacak. Yasa ile konut finansmanı ucuzlayacak ve daha fazla kişi bu imkandan yararlanabilecek. Yeni yasanın taslağını hazırlayan Sermaye Piyasası Kurulunun Başkanı Doğan Cansızlar, bugün nüfusun yüzde 70'inin konut sahibi olduğu (gecekondular dahil) Türkiye'de konut edinimlerinin sadece yüzde 3'ünün mortgage kredisi ile finanse edildiğini, yüzde 63'ün aileleri yardımıyla veya kendi kaynaklarıyla, yüzde 23'ün akrabalarından veya arkadaşlarından borçlanarak konut sahibi olduğunu kaydediyor.

Cansızlar, bugün artık Türkiye'de inşaat sektörünün canlanmakta olduğunu ve konut talebinin çok yüksek boyutlara ulaştığını ifade ediyor. Yeni mortgage yasağı, bu alanda arzın talebi karşılamasını sağlamayı amaçlıyor. Yeni yasanın önemli bir faydası da izinsiz yapılaşmaya son verecek olması.

Mortgage yasağının hedefi, orta gelir grubu. Bu durumda nüfusun önemli bir kısmı yasadan faydalanamayacak. Bu nedenle de Toplu Konut İdaresinin faaliyetleri de devam edecek gibi görünüyor.

Ulaşım

Türkiye'nin en kalabalık şehri olan İstanbul'un modern ulaşım altyapısı, modern otomobillerin kullanımına uygun olarak inşa edilmişti. İki kıtayı birbirine bağlamakta olan iki asma köprü, şehrin iki yakası arasındaki ulaşım açısından büyük öneme sahip olmakla birlikte ikisi de trafik yoğunluğunu kaldırmaya yeterli olmuyor.

Şehirde son onbeş yıldır giderek artan nüfusun getirdiği trafiği rahatlatmak üzere raylı sistem kullanılıyor. Çalışan insanlar, trafik yoğunluğu nedeniyle şehirde bir yerden bir yere gitmenin zorluklarından şikayet ediyorlar. Problemi çözmek için çeşitli alternatifler mevcut. Bu alternatiflerden biri de boğaza bir üçüncü köprü inşa edilmesi. Bunun yanısıra raylı sistemin genişletilmesi ve daha fazla yol yapımı da çözüm alternatifleri arasında sayılıyor.

Şehre ilişkin en büyük proje ise Asya ve Avrupa'yı ilk kez bir geçitle birbirine bağlayacak olan raylı sistem. Marmaray projesi olarak adlandırılan proje, boğazın kuzey ve güney kısımlarını birbirinden ayırıyor. Proje 2009 yılında tamamlandığında saatte 75.000 yolcu taşınması bekleniyor.

Medya

Türkiye'de medya sektörüne yönelik ilgi son yıllarda artmakla birlikte medya organı sahipliği, birkaç büyük holdingin tekelinde. Sektörün lideri ise geçtiğimiz dokuz ay içinde tüm reklam harcamalarında yüzde 38'lik piyasa payıyla Doğan Medya Grubu.

Ülkede reklam harcamaları, geçen yıl yüzde 40 artarak yüzde 8.9'luk GSYİH artışının dört katını da geçti. Ancak sektöre yakın çevreler tüm bu artışa rağmen reklam harcamalarının GSYİH içindeki payının sadece yüzde 0.5 olduğunu, bu oranın merkez, ve doğu Avrupa'daki diğer ülkelerde yüzde 1 ile 2 arasında olduğunu kaydediyorlar.

Türkiye'de reklam harcamaları 2001 yılında yüzde 50 düşüş yaşadı. Bu dönemde Sabah ve atv gibi büyük yayın organlarının çalışanları aylarca ücretlerini alamadılar. Bu dönemde bu yayın organlarının sahibi olan holdingin ayakta kalması soru işaretlerine neden oldu.

İki yıl önce ülkenin önde gelen ticari kanallarından olan ve ilk özel televizyon kanalı olan Star TV'nin Uzan ailesinin iflasının ardından devletin kontrolüne geçmesi, sektörde daha büyük krizlere neden oldu. Bu ay Doğan Holding'in Star TV için hükümete 306.5 milyon dolar ödemesi ile birlikte grubun piyasa payı yüzde 5 daha arttı.

Türk medyasında yabancı sahipliği ise eskiden Uzan ailesine ait olan radyo istasyonlarını satın alan büyük bir Kanada şirketi ile başlıyor.

Türk hükümeti, özelleştirme çalışmaları çerçevesinde Türk Telekom'un kontrolünü 6.5 milyar dolara sattı. Ancak ulusal güvenlik gerekçeleriyle satmayı reddettiği Türk_sat uydusu aracılığıyla televizyon uydu bağlantıları üzerindeki kontrolü sürüyor.

Din ve İfade Özgürlüğü

Türkiye'de başörtüsü hem her yerde görülmekte hem de birçok yerde yasak. Ülkede, ülkede din özgürlüğüne ilişkin tartışmaların merkezinde başörtüsü yer alıyor. Bu ayın başlarında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin aldığı karar, başörtüsü tartışmalarını alevlendirdi. Mahkeme, okula başörtüsü ile girmesine izin verilmediği gerekçesiyle Türkiye'yi şikayet eden üniversite öğrencisi Leyla Şahin'in aleyhine karar verdi ve başörtüsünü savunanlar ve karşısında olanları bir kez daha karşı karşıya getirdi.

Laik Türklerin birçoğu, Adalet ve Kalkınma Partisinin iktidara gelmesinin ardından başörtüsü takanların sayısının arttığını iddia ediyor. Türkiye, resmi olarak laik bir ülke. Kamuya ait kurumlarda başörtüsü takılması yasak. Dolayısıyla başörtüsü takmak isteyen bir bayanın öğretmen, milletvekili, hakim ya da diplomat olma şansı yok.

Leyla Şahin aleyhine verilen mahkeme kararı, Şahin'in 1994 yılında başörtüsünü yasaklayan İstanbul Üniversitesine kayıt olurken başörtüsü takmasının yasaklanacağını bilincinde olduğunu gerekçe gösterdi. Mahkemeye göre Türk yasalarında yer alan laikliğin demokratik sistemin bir parçası olduğunu ve başörtüsü yasağının da demokratik toplumun bir gereği olduğunu ifade etti.

Mahkeme kararı laikler tarafından memnuniyetle karşılanırken başörtüsü yasağını yumuşatmak isteyen Başbakanı rahatsız etti. Ülkede kayda değer sayıdaki liberal, başörtüsü takma kararının yetişkinler için özgürce alınabilmesi gerektiğini, devletin veya mahkemelerin bu konuda söz hakkı olmaması gerektiğini savunuyor.

Öte yandan Türkiye'nin en ünlü yazarı olan Orhan Pamuk'un vatan hainliğiyle suçlanması, özellikle Avrupa'da büyük yankı uyandırdı. Orhan Pamuk haricinde çok sayıda gazeteci ve yazar, zaman zaman düşünceleri nedeniyle yargılandı. Ancak hükümetin bu tür

davaların Avrupalıların gözünde ülkenin imajını zedeleyeceğinin bilincinde olması nedeniyle Pamuk'un 16 Aralıkta görülecek olan davadan ceza almayacağı umuluyor.

Güneydoğu Anadolu

1984 ve 1999 yılları arasında güneydoğu Anadolu'da PKK militanları ile yaşanan çatışmalar, 35.000'den fazla insanın ölümüne neden olmuştu. Bir süredir yatışan olaylar, geçtiğimiz ayın başlarında tekrar alevlendi ve Hakkari'nin Şemdinli ilçesinde çıkan olaylarda bir kişi yaşamını yitirdi. Şemdinli olayı, dikkatleri tekrar güneydoğuya ve Kürtlere yöneltti.

Bölgede işsizlik ülke ortalamasının üzerinde seyrederken eğitim zayıf ve bölge halkı büyük zorluklarla yaşam mücadelesi veriyor.

Bu durum Avrupa'da da yakından izleniyor. [Türkiye'nin Avrupa'yı insan hakları konusunda olumlu adımlar attığına inandırması için güneydoğuda yaşananların daha iyi bir şekilde analiz edilip çözüm bulunması gerektiğine inanılıyor.](#)

İstanbul'da Sosyal Yaşam

Büyük ve karmaşık nüfus yapısı, konumu ve tarihi ile ilgi çeken İstanbul, ayrıca görenleri şaşırtacak derecede hareketli bir gece yaşantısına ev sahipliği yapıyor. Boğazın her iki yanındaki gece kulüpleri ve restoranların yanısıra 19.ve 20. yüzyıla ait yapılarıyla Beyoğlu, özellikle yabancı turistlerin yoğun ilgisini çekiyor.

Şehrin kendine özgü cazibesinin yanısıra Türk insanının konukseverliği de yabancıların ülkeyi tekrar tekrar ziyaret etmelerine, hatta kimilerinin buralara yerleşme kararı almasında neden oluyor.

Avrupa Birliği İle İlişkiler

2005 yılı, Türkiye'nin AB ile ilişkileri açısından önemli bir yıl olmakla birlikte önümüzdeki yılın Türkiye için daha zor geçmesi bekleniyor. Bir yandan çözümlenemeyen Kıbrıs sorunu bir yandan da yazar Orhan Pamuk'un yargılanmasının katılım sürecini etkileyecek yansımalar olması bekleniyor.

9 kasım tarihinde AB tarafından yayınlanan ilerleme raporu, Birliğin Türkiye'ye ilişkin soru işaretlerini ortaya koyuyor. Birliğin genişlemeden sorumlu Komiseri Olli Rehn de ülkede reformların yavaşlama sürecine girdiği uyarısında bulundu.

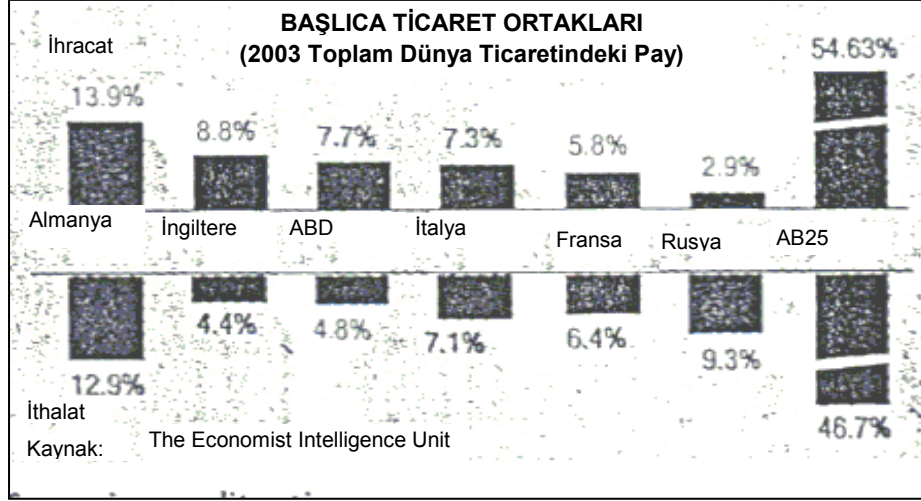
3 Ekim 2005 tarihinde başlayan müzakere sürecinde özellikle tarım, çevre ve vergileme alanlarında ülkenin altyapısı ve idari kapasitesi büyük ölçüde test edilecek. Ancak ülkenin Birlik üyeliği şansı, tamamen siyasi unsurlara bağlı. Bunlar da kökeni ne olursa olsun tüm vatandaşların yararına olacak reformlar yapılması anlamına geliyor.

Dışişleri Bakanı

Ülkenin Dışişleri Bakanı Abdullah Gül, kendinden emin tavrıyla dikkat çekiyor. 1950'lerde NATO ve üyeliği, Avrupa Konseyi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Üyeliğinin ardından 1990'larda Gümrük Birliği anlaşmalarının imzalanması aşamalarında Türkiye'nin Avrupa standartlarına sahip olduğunu kanıtladığını iddia eden Gül, Türkiye'nin

“Avrupalı” olup olmadığına ilişkin tartışmalarda bu Avrupa kurumlarına üyeliğin gözardı edilmemesi gerektiğini kaydediyor.

Siyasi İslamcı kökenden gelen Dışişleri Bakanı, Müslüman bir ülkenin üyeliğinin Birliğe de fayda sağlayacağı inancında.

Ekonomik Görünüm		
	2005*	2006*
Toplam GSYİH (Milyar TL)	481.4	555.6
Toplam GSYİH (Milyar Dolar)	357.4	369.5
Reel GSYİH Büyümesi (yıllık yüzde değişim)	4.9	3.5
Fert Başına GSYİH (Dolar)	4,880	4,98
Enflasyon (Tüketici fiyatlarında yıllık yüzde değişim)	8	9.8
Sanayi Üretim (yıllık yüzde değişim)	6.5	5
İşsizlik Oranı (işgücünün yüzdesi olarak)	10	10.4
Para Arzı (yıllık yüzde değişim)	12.8	16.6
Yabancı döviz rezervleri (milyar dolar)	43	39.8
Bütçe harcamaları (GSYİH'nın yüzdesi olarak)	31.7	32.3
Bütçe dengesi (GSYİH'nın yüzdesi olarak)	-3.7	-4.9
Toplam Yabancı borçlar (GSYİH'nın yüzdesi olarak)	46.1	42.9
Cari İşlemler Dengesi (milyar dolar)	-21.1	-12.6
Mal İhracatı (Milyar dolar)	73.7	84.5
Mal İthalatı (Milyar dolar)	105.8	104.7
Ticaret Dengesi (Milyar Dolar)	-31.1	-20.2
		Tahmin*